

Statsbudsjett 2020 – NITOs innspill

NITO er Norges største fagorganisasjon for ingeniører og teknologer med over 88 000 medlemmer.

NITO er glade for at ledigheten blant ingeniører og andre yrkesgrupper er blitt redusert det siste året. Dette skyldes blant annet at færre har mistet arbeidet og at de som nylig har blitt nedbemannet har kommet seg raskt tilbake i arbeid. På den annen side er vår bekymring tiltakende for de som har gått ledige lenge. Denne bekymringen oppfatter vi at regjeringen deler.

Framover blir det enda viktigere å skape nye arbeidsplasser i både etablerte virksomheter og i nye selskaper, og å trygge allerede etablerte virksomheter. For å lykkes er det viktig at regjeringen fører en politikk som bidrar til kompetanseutviklingen gjennom hele arbeidslivet og en ansvarlig økonomisk politikk som styrker norske virksomheters konkurransekraft. Regjeringen må føre en politikk for stabil kronekurs, forutsigbar rente og et konkurransedyktig skatteregime for næringslivet.

Forventninger for statsbudsjettet 2020:

- Satsing på kompetanseutvikling gjennom hele livsløpet
- Bekjempelse av langtidsledighet og utenforskap fra arbeidslivet
- Kronekurs og renter holdes på et nivå som styrker konkurranseevnen overfor utlandet
- Økt bruk av virkemidler for nyskaping og omstilling i både privat og offentlig sektor

En kompetansereform for alle

NITO vil rose regjeringen for å ta behovet for en kompetansereform på alvor, og ha lansert flere tiltak og nedsatt utvalg og ekspertgrupper. Vår forventning er at dette blir en kompetansereform som gagnar alle grupper i arbeidslivet, også de med høyere utdanning. Skal reformen bli en realitet, og ikke strande som tidligere etter- og videreutdanningsreformer, må det bevilges betydelige midler fra myndighetenes side.

Det må gjøres lønnsomt for universiteter og høyskoler å satse på etter- og videreutdanningstilbud rettet mot arbeidslivets behov.

I dag er regelverket og finansieringen av UH-sektoren ikke tilpasset at de skal tilby etter- og videreutdanning (EVU). Universitet- og høyskolerådet (UHR) har laget en rapport med tolkning av regelverket for finansiering av EVU¹. En av utfordringene for universitet og høyskoler er at EVU, i likhet med all annen utdanning skal være forskningsbasert. For normal undervisning får institusjonene såkalt fullfinansierte studieplasser. Finansieringen dekker både forsknings- og undervisningsdelen av faste vitenskapelige stillinger. For EVU er finansieringsordningene svært kompliserte, fordi vi i Norge har gratisprinsippet for utdanning (UH-loven) og konkurransedirektivet å forholde oss til. Effekten av disse lovene er at EVU kan finansieres via studiepoengproduksjonen, delfinansieres (inntil 49%) av kunde eller fullfinansieres av kunde (100%). I de tilfellene

utdanningsinstitusjonene tar betalt kan imidlertid ikke undervisningen være den samme som de tilbyr gratis til ordinære studenter.

Det bør settes av midler til regionale kompetansefond

Det bør etableres statlige incentivordninger for å stimulere bedriftene til mer langsiktig kompetanseutvikling av ansatte. Dette kan være Kompetansefunn eller avskrivning på investering i kompetanse.

Det må etableres regionale kompetansefond. Staten og arbeidsgiverne må bidra med midler, og arbeidstakerne må bidra med tid og innsats. Et kompetansefond kan ha ulike innretninger. Som eksempel kan det lyses ut midler til å utvikle utdanningsprogrammer innen bransjer eller innen fagområder der det er behov for økt innovasjon, omstilling, økt konkurransekraft etc.

Kompetanse som virkemiddel mot langtidsledighet

For å få fart på omstillingen i næringslivet og redusere ledigheten bør regjeringen åpne for en prøveordning hvor arbeidsledige som har mottatt dagpenger i mer enn seks måneder får muligheten til å ta fag på universiteter og høyskoler, som NAV mener kan kvalifisere til arbeid. Utdanning skal ikke være til hinder for søken etter arbeid i studietiden. På denne måten kan arbeidssøkere få en reell mulighet til å tilpasse sin kompetanse til arbeidsmarkedets behov. Stortinget ba i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2018 regjeringen om å utrede muligheten for dette. Regjeringen har foreløpig ikke konkludert. NITO ber om at Stortinget og de arbeidsledige snarest får svar.

NITO har i samarbeid med Sunnaas Sykehus og Norway Health Tech henvendt oss til HOD, OED, ASD og Forskningsrådet for å etablere et prosjekt for å bidra til å redusere ledigheten blant ingeniører med bakgrunn fra petroleumsnæringen og å styrke teknologimiljøene i sykehusene. Vi ber om 3,2 millioner kroner for å drifte prosjektet ett år (se eget vedlegg).

Finansiering av ingeniør- og teknologiutdanningene

Skal vi oppfylle målet om at Norge skal være et av de mest innovative landene i Europa, må det satses på de utdanningene som skal bidra til denne innovasjonen, nemlig ingeniør- og teknologiutdanningene. Disse utdanningene er blant de dyreste i landet, men er i dag underfinansierte, sett opp mot hva studiene faktisk koster.

NITO mener det er nødvendig med en grunnleggende endring i finansieringssystemet for høyere utdanning, slik at systemet sørger for samsvar mellom utdanningsinstitusjonenes reelle kostnader knyttet til å tilby god utdanning og bevillingene som utløses. Et system med mer grovmaskede kategorier for studiepoenguttelling og vekting i forhold til utstys- og undervisningsintensitet vil bidra til en mer hensiktsmessig innplassering av de ulike utdanningene. (Ref: Hægelandutvalgets rapport 2015)

En videreføring av dagens finansieringssystem må innebære at finansieringen av ingeniør- og teknologutdanningene styrkes, med et langsiktig mål om at disse plasseres i kategori C.

Skatt på diett

Svært mange av NITOs medlemmer gjennomfører tjenestereiser på vegne av sin arbeidsgiver. De aller fleste arbeidsgivere i privat sektor benytter seg av Statens reiseregulativ for å kompensere arbeidstakerne for deres utgifter til mat og overnatting. Det har derfor vakt til dels sterke reaksjoner

blant brede medlemsgrupper at deler av diettpengene, som er ment å dekke de faktiske mer utgiftene ved å reise i arbeidsgivers tjeneste, nå beskattes som inntekt. Etter at regelverket først ble endret for tjenestereiser med overnatting til nå i 2019 også å omfatte tjenestereiser uten overnatting oppfattes svært negativt. NITO frykter at innstrammingene i regelverket vil gjøre det vanskeligere for arbeidsgivere å få ansatte til å påta seg tjenesteoppdrag som medfører reisevirksomhet. Over tid kan dette regelverket bidra til å svekke mange virksomheters konkurransekraft.

Fagforeningsfradrag

Den norske modellen med trepartssamarbeid mellom arbeidslivets parter og staten har vært en bærebjelke for den økonomiske suksessen i Norge. For at modellen skal ha legitimitet er det viktig at oppslutningen både på arbeidstaker og arbeidsgiversiden er høy. I de siste årene har vi sett at oppslutningen og arbeidstakersiden har kommet under 50 prosent. Det gir grunn til bekymring. Staten har en klar interesse av et velfungerende arbeidsliv hvor trepartssamarbeidet har stor legitimitet. Regjeringen løfter i Granavollplattformen fram den norske modellen for samarbeid i arbeidslivet som en viktig del av den norske suksessformelen. Vi ber derfor om at fagforeningsfradraget økes opp på kjøpekraftsnivået i 2013 og videre økes i takt med reguleringen av grunnbeløpet i folketrygden framover.

Forskning og innovasjon som styrker konkurransekraft

NITO venter at den samlede bevilgning til de sentrale og landsdekkende virkemidlene over Forskningsrådet og Innovasjon Norge styrkes ytterligere. Forskningsrådets midler til området «styrket konkurransekraft og innovasjonsevne» vil i 2019 ligge på ca. 1 mrd. kr. Økte midler bør tilkomme bedriftsinitiert bærekraftig verdiskaping. Vi støtter Forskningsrådet forslag om en økning på 170 mill. kr. til denne satsingen, herunder programmene Brukerstyrt innovasjonsarena og IKT-pluss.

Arbeidslivskompetanse ved forsknings- og utdanningsinstitusjonene er sentralt for at forskning kan fremme innovasjon og løse utfordringer i næringslivet. Vekst i forskningsbudsjettet må derfor også sørge for at forskerutdannede gis bedre mulighet til karrierer utenfor UH-sektoren. NITO vil trekke fram behov knyttet til MNT-fagene generelt, samt til IKT-utdanning og IKT-sikkerhetskompetanse spesielt. Vi viser til at Forskningsrådet anbefaler en satsing på arbeidslivskompetanse i forskerutdanningen til tiltak som Nærings-ph.d. og Offentlig sektor ph.d. Det forslås også en pilotutlysning som skal stimulere doktorgradsutdanning til å tilpasse seg arbeidslivsbehovet, med vekt på MNT-fag og IKT-sikkerhet. NITO ber om at tiltaket støttes med en vekst på 20 mill. kr. i 2020 til 162 mill. kr.

Innenfor dagens tilskuddsvirkemidler har Innovasjon Norge begrensede muligheter til å avlaste risiko til å ta i bruk ulike typer av digitale løsninger. Innovasjon Norge ønsker i 2019 å pilotere en tilskuddsordning som skal bidra til økt bruk av digitalisering i norske bedrifter. NITO ber om at tiltaket støttes videre dersom erfaringen fra pilotprosjektet er positiv.

Grønt skifte

I Granavold-plattformen står det:

“Norge skal bli et foregangsland i utviklingen av en grønn sirkulær økonomi som utnytter ressursene bedre og skal utarbeide en nasjonal strategi om sirkulærøkonomi”.

NITO mener tiden er overmoden for å få en strategi på plass.

NITO savner konkrete tiltak for at Norge skal kunne gå i tet. NITOs medlemmer har en sentral rolle i å finne gode løsninger for å minimere ressursbruk og oppnå gjenvinnbarhet, og vi er derfor klare til å bidra inn i arbeidet i samarbeid med regjeringen. NITO, Abelia og Circular Norway har utviklet 10 punkter som vi mener Norge bør gjennomføre som en del av strategien for å omstille til en sirkulær økonomi.

Det vil kreve at det settes av **120 millioner kroner** for å gjennomføre følgende tiltak:

- Myndighetene må aktivt bruke sin innkjøpsmakt til å stimulere etterspørsel etter sirkulære løsninger.
- Det må etableres en rådgivningsinstans som bistår bedrifter med å oppnå sirkularitet i sin virksomhet.
- Det må sikres gode stimuleringsordninger for å motivere industri, næringsliv, handel og forbrukere til å omstille til sirkulærøkonomi – for eksempel gjennom å utvide mandatet til virkemiddelapparatet til å ha fokus på gjenvinning og sirkulær innovasjon.
 - Virkemiddelet bedriftsinitiert bærekraftig verdiskaping som er foreslått av Forskningsrådet bør f.eks. fremme sirkulær innovasjon, ressurseffektivitet og bærekraft som kriterier ved seleksjon for offentlig støtte.
- Myndighetene må utvide kravene til øcodesign og legge til rette for at man kan reparere, oppgradere og resirkulere produkter.
- For å sikre ny kunnskap og næringsutvikling knyttet til sirkulær økonomi må det iverksettes en såkalt 21-prosess som del av strategien.
- Myndighetene må initiere tiltak for å støtte sirkulær økonomi gjennom anvendt data og digitalisering.
- Skatter og avgifter må brukes for å fremme holdbarhet og reparasjon.
- Sirkulær økonomi må inn i grunnskolen og utdanninger, og man må bevisst jobbe med holdningsendringer.
- Det må opprettes et næringsdrevet ekspertråd på sirkulær økonomi som gir konkrete føringer for hvordan Norge skal omstilles til sirkulær økonomi. Det må stimuleres til samarbeid både på lokalt, nasjonalt, nordisk og europeisk nivå.
- Det må opprettes et norsk sirkulært testlaboratorium på Svalbard for å drive teknologiutvikling og testing av løsninger som bidrar til økt ressursproduktivitet.

Disse tiltakene mener vi vil være et viktig verktøy for å omstille Norge til en sirkulær og bærekraftig økonomi, som har en positiv innvirkning både på klimagassutslipp og miljøet, og som samtidig vil bidra til verdiskaping og nye grønne arbeidsplasser.

Fangst og lagring av CO2

Karbonbasert energi vil være en viktig del av verdens energimiks i flere tiår enda. Skal dette forenes med nødvendige kutt i klimagassutslipp mener NITO at fangst og lagring av CO2 (CCS) i stor skala må realiseres. FNs klimapanel har i sine beregninger lagt til grunn omfattende CCS for å holde den globale oppvarmingen under 2/1,5 grader. Å gjøre denne teknologien tilgjengelig er en forutsetning for å begrense den globale oppvarmingen og nå målene vi har forpliktet oss til i Parisavtalen.

Norge er i en unik posisjon til å være i førersetet på karbonfangst og lagring, på grunn av den solide kompetansen innenfor olje- og gasssektoren med tilgjengelig infrastruktur samt gode muligheter for å lagre CO2. Prosessen i seg selv er svært krevende, både teknologisk og økonomisk, og NITO mener at norske myndigheter må sørge for forutsigbare rammevilkår.

- Det må bevilges tilstrekkelige midler til å sikre fremdriften i prosjektet for en helhetlig verdikjede for karbonfangst, -transport og -lagring.
- For å på sikt kunne inngå avtaler om infrastruktur og karbonlagring under havbunnen i Nordsjøen, må regjeringen styrke dialogen med landene på kontinentet og rundt Nordsjøen.

Med vennlig hilsen

Trond Markussen
President

Steinar Sørli
Generalsekretær